

Bro

Publikation nr. 42. 2012

Ejby Kommunes
Lokalhistoriske Arkiv

ISSN 1901-4020

Indholdsfortegnelse

Forord.....	1
Bro Bys Oldermandslaug.....	2
Afskrift fra oldermandsbogen.....	2
Ledetraad.....	4
Matrikelsnummerne for Bro By.....	9
Bro Byes Historie.....	11
Bro Strandgård 1953.....	17
Bro Brogård.....	22
Barndommen på Brogård i halvtresserne.....	22
Brogård Lervarefabrik.....	29
Forklaring på et spil kort.....	30
Christian Jørgensen's Snedkerværksted.....	32

Forsidebillede: Traktor lavet på Brenderup Maskinfabrik (i dag: Brenderup Trailers). Bygget af reservedele fra en Ford A lastvogn og med to gearkasser.

Bagsidebillede: Det gamle asketræ ved Bro Bystævne

Redaktion: Søren Skov (ansvarshavende)

Layout: Sue Thomsen

Tryk: MV-Tryk A/S, Middelfart

Udgivet af: Ejby Kommunes Lokalhistoriske Arkiv og
Støtteforeningen for Ejby Kommunes Lokalhistoriske Arkiv

Oplag: 500 stk.

Forord

Publikation 42 omhandler Bro.

Vi har valgt at bruge en del af Bro Bys Laugs protokol og to erindringer fra Bro Strandgårds brand og barndom på Brogård, samt en indkommen fortælling fra Bro Skov.

Asketræ ved Bro Bystævne

Bro Bys Oldermandslaug

Afskrift fra oldermandsbogen.

Regnskabsbog og Vedtægter for Bro Bys Oldermandslaug.

Vedtægt for Beboerne paa Bro Grund.

Copi af Bro Bys Laug Overenskomst 1802

Vi undertegnede Gaardmænd her i Bro og Husmænd sammesteds, har under Dags Dato med overlagt og velberaad Her indgaaet med hver andre følgende Forening og Bestemmelse angaaende Indgang og Afgang deslige andre berørte Poster som skal for Eftertiden tjene til Efterretning lydende som følger

1. Ved Indgang, naar en Mand tiltræder en Gaard til Beboelse, da udgiver han til vores samtlige grande Laug 2 Kander Brendevin, en Halv Tønde Øl, et Pund Tobak, men herved observeres, at naar to nye Folk tager en Bopæl tilsammen udgiver de dobbelt. Men herimod af det anførte giver en Husmand kun det halve, undtagen et Pund Tobak.
2. Ved Afgang – vi har forhen ved vores kristelige Liig? samt vores Laug henbaaret vores afdøde Lig til Kirkegaarden men formedelst Vejens Længde og undertiden Vanskelighed vil for Fremtiden køre vores afdøde kristelige Liiges Begængelse der hen, men en hver Beboer skal være pligtig at henfølge Liiget med en Karl. Hvor vores afdøde Liig udtages udgives til Lauget fire Kander Brendevin en Halv Tønde Øl og et Pund Tobak, men herved observeres at hvad Lauget ikke drikker af det føromtalte den Dag da Liiget henføres, det hører den til som udreder Liiget men i øvrigt maa dette som udgives være forsvarligt godt. De smaa Børn som bortdør maa de henføre som de godt synes
3. Iligemaade naar vi holder Majgilde udgiver Oldermænden

hvor Gildet skal holdes til vores Laug en Tønde Øl en Kande
Brendevin tillige med et Pund Tobak

4. Endelig naar vi holder Høstgilde som og gaar om i Byen
efter Tur udgiver Manden hvor Gildet holdes til vores Laug
en Tønde Øl og et Pund Tobak (en Kande Brendevin er
strøget)
5. Af dette saaledes af os samte er vedtaget og indgaaet
bekræftes med vore Henders Underskrift

Datum Broe 6 Januar 1802

1. Mads Sørensen	12. Niels Andersen
2. Find Jørgensen	13. Rasmus Jakobsen
3. Peter Andersen	14. Jørgen Andersen
4. Hans Jensen	15. Hans Laursen
5. Hans Clemmensen	16. Niels Andersen
6. Gorits Jørgensen	17. Poul Jørgensen
7. Rasmus Andersen	18. Anders Poulsen
8. Jens Madsen	19. Henrich Johansen
9. Jørgen Jensen	20. Niels Hansen
10. Peter Rasmussen	21. Anders Laursen.
11. Hans Madsen	

Sproget og Stilen er Ligesom Originalen.
Skrevet af Jørgen Jensen's dattersøn's søn

Jens Peter Eriksen
Forhenv. Gaardejer Bro den 1-6-1943

Bro By's stævne ca.1910

Ledetraad.

1. Mads Sørensen, Fader til Søren Petersen Gaarden har Mtr.2 og har ligget for enden af Brogaard's Have ved Branddammen Bjee
2. Find Jørgensen har haft Johannes Møllers Gaard han afstod den til Niels Rasmussen, der var gift med en Søster til Bodil. Deres Søn Anders Nielsen solgte Gaarden, der har Mtr. 11 til Peter Møller
3. Peter Andersen Fader til Rasmus Pedersen (Snedker) Fader til Mads Jensens Kone Gaarden har Mtr. 6. og har ligget i Johannes Møllers Toft Vejen gik ind til den fra Gadekjæret al Jorden er solgt og Bygningerne er flyttet
4. Hans Jensen hans Enke blev gift med Hans Peder Hansen, deres Søn Niels P. Hansen solgte Gaarden, der har Mtr. 12 til Egholdt og siden hans Død har den haft flere Ejere. Den nuværende er Chr. Iskov Andersen efter Indkjøb af Ck 70 Tdr. Land kaldes den Brogaard

5. Hans Clemmensen Gaarden har Mtr. 3, den blev overdraget til Jørgen Madsen, som var Fader til Chr. Madsens Kone, der som Enke blev gift med Mathias Sørensen, der solgte Gaarden til Fuchs og siden har den været i Handelen flere Gange og det meste af Jorden er solgt fra Gaarden
6. Gorits Jørgensen, Fader til Anders Hansens Kone, deres Børn Anders Jørgen Andersen og hans Søster Ane Marie havde Gaarden Mtr. 15 i flere Aar, men afstod den til en Brodersøn Olaf Andersen. Ejers nu af H.P.Nielsen, der nu har solgt den til Ivan Nielsen
7. Rasmus Andersen (Bødker) overdrog Gaarden Matr.5 til Peter Hansen der byggede et nyt Stuehus og solgte Gaarden til Rosenvold, hvis Datter blev gift med Peder Rasmussen fra Gryhøj, hvis Søn nu har Gaarden
8. Jens Madsen hans Datter blev gift med Hans Markussen, Stedfader til Niels Hansen. Peter Fragtmands Fader Jorden blev solgt fra saa der nu kun er en Have. Huset ejes nu af H.P. Petersen (Lollænder)
9. Jørgen Jensen hans Steddatter blev gift med Erik Jespersen, deres Søn Rasmus Eriksen overtog Gaarden, der har Mtr.7a efter dem, senere overtog deres Søn Jens P. Eriksen Gaarden, han havde kjøbt 21 Tdr. Land, der blev lagt sammen med den anden, nu har hans Søn Rasmus Eriksen overtaget Gaarden
10. Peter Rasmussen har haft Nikolaj Jørgensens Hus.
11. Hans Madsen han giftede sig med sin Lillepige, og da han døde giftede hun sig med Hans Larsen Fader til Hans Bendts Kone i Asperup. Gaarden har Mtr. 13 og laa i Andkjærs Toft. Jorden er solgt til Brogaard Gaardsplads og Have hører til Andkjærs
12. Niels Andersen (gl) solgte Gaarden Mtr. 9 til J.P.Lorentsen, der videre solgte den til Mads Jensen, Br. Andkjærs Svigerfader, der solgte noget af Jorden fra og og et lagt til fra sin Kones Gaard. Nu har en Søn af Br. Andkjær Gaarden
13. Rasmus Jakobsen, Fader til gl. Bodil Niels Rasmussens Kone og Else i Prokuratorstedet. Gaarden Mtr. 10 laa i Andkjærs Tof. Jorderne er udstykket

14. Jørgen Andersen, Huset Mtr. 5c har ligget i Skomagerens Have og Jorden ved Stranden, som Hans Chr. Hansen og Johannes Jørgensen har, hørte til da den gamle Smed Jens Nielsen købte det, og han har Huset hvor Skomageren bor.
15. Hans Laursen, han solgte Gaarden til Erik Rasmussen, Fader til Jeppe Eriksen Fyllested Mark senere solgt til Niels Klausen, han oprettede Mejeri, det første her paa Egnen, men det var jo primitivt der blev kæret med hestekraft Gaarden mtr 14 er nu udstykket.
16. (ug) Niels Andersen det menes at det er hans Datter der blev gift med den første Rasmus Hansen Fader til Hans Rasmussen Murer da han døde blev hun gift med Rasmus Hansen (Ore) deres Børn er Grosserer Rasmus Rasmussen og Niels Olsens Kone paa Aabakken Rasmus Hansen udstykkede Gaarden og byggede paa Aabakken og Rasmus Rasmussen havde Gaarden Mtr 8 i nogle Aar men var nærmest Humlehandler og han flyttede senere til Middelfart hvor han byggede Bro Humlemagasin saa blev Jorden solgt og Bygningerne flyttet Andkjær har Gaardsplad og Have
17. Poul Jørgensen Fader til Rasmus Preben har haft den Ejendom som Jørgen Jørgensen havde og nu ejes af Arne Rasmussen den har Mtr 23
18. Henrich Johansen var Fader til Jens Zinks Kone der var Moder til Karen Marie gift med Murer Jens Chr Nielsen Huset har Mtr 33 og laa ved den anden Side af Vejen som nu.
19. Anders Poulsen har haft den Gaard ved Smedekæret (Høgsh) Jorderne tilhører nu Rasmus Eriksen og Have og Gårdsplads Arne Rasmussen
20. Niels Hansen menes at være Fader til Ole Nielsen Niels Olsens fader Huset tilhører nu Lovise Jørgensen Jorden er solgt fra Nels Olsen solgte Huset uden Jord kun med Have til Lars Chr. Rasmussen (Kreaturhandler) og han solgte til Chr Sejden men beholdt det meste af haven som senere blev solgt til H.P. Petersen
21. Anders Laursen menes at være Fader til Jens Andersen som solgte Gaarden Mtr 4 til Rasmus Poulsen gift med Bodil

Rasmusdatter deres Søn Lars Jørgen Poulsen fik Gaarden efter dem men nu ejes den af Chr. Olsen. Huset Mtr 26 som nu Hansine Olsen er ejer af som hun har arvet efter sin Moder der købte det af Mads Larsens Arvinger (lille Mads) der havde købt det af Chr Bødker Niels Carls Fader men den Gang skal efter hvad de gamle fortæller 10 Tdr Land i Høghs Mark have hørt til Niels Carl Christensen har bygget Høkerforretningen. Han fik Forretningen fra Rasmus Rasmussen Humlemagasinet men den er nu udvidet til Købmandsforretning og Butikslokalerne er ombyggede. Den gamle Smedie var ikke bygget før senere

22. Hans Laursen var Smed i Bro han var Medunderskriver af et Skifte 1790 som Curator for en mindre aarig den Gang var det Herremand der skiftede naar Folk døde. Herremanden ejede baade Gaarde og Huse samt Besætning og Avlsredskaber saa Fæsteren havde Indboet og Haandredskaber ved Skiftet her blev opgjort til 21 Rigsdaler 5 Mark 10 skilling Enkemanden fik Hovedparten og tre Børn delte den anden Halvpart men Sønnen fik dobbelt mod Søstrene

Senere Oplysninger

10. Peter Rasmussen har haft Gaarden Mtr 14a der senere blev overtaget af Erik Rasmussen fader til Jeppe Eriksen Fyllested Mark seneste Ejer Niels Klausen hvis Arvinger udstykkede Gaarden han eller hans Datter var de første her paa Ejnen der drev Mejeri de kærnedede smør ved Hestekraft

14. Jørgen Madsen har haft Rosenvoldgaarden og Rasmus Andersen har haft Huset Mtr 33 nu Ane Petersen Jordan er solgt fra tidligere Ejer Rasmus Sørensen havde en Hest og tre Køer Rasmus Sørensen blev gift med Enken efter Skoleholder Christian Pedersen der var Bedstefader til Rasmus Neumann

Matrikelsnummerne for Bro By

1 Glippermose med Holse Station og Chr Mortensens Ejendom 1b
Carl Olsen
2a hører til Brogaard 2f 2g til Hans Hansen Bro Markgaard
2b Laurits Sørensen 2h til Chr J. Rasmussen Bro 2c Marius Sørensen
2i 2d 2e hører til Bro Skovlund
3a H.P.Nielsen 3a Rasmus Rasmussen 3b Carl Andersen 3c Marius
H.C.Hansen Varbjerg 5e Skomagerens have
6a Chr andkjær Skoven 6b 6c Toppelund 6d Frederiksminde gamle
Skole 6e Skolejorden og marius Jørgensen 6f Johannes Møller 6iChr
Jepsen 6k Anthon Madsen
6m Brogaard 6n Aksel Sørensen
7a Rasmus Eriksen 7b 7c Niels Jensen Brolund 7d Toppelund 7f
Carlshøj
8a lille Brogaard 8b Rasmus Larsen 8c Johannes Petersen 8d 8i Niels
Olsen 8h Johannes Petersen 8f 8g Marie Olsen 8c Harry Christensen
8e Chr Andkjær
9a Chr Andkjær 9b Jørgen Rasmussen Bro Skov 9c Sofus Johansen
10a Regnholdt Rasmussen 10b Jørgen Hansen Jørgensen 10c Jørgen
Rasmussen 10d Hjalmar 10f Chr Andkjær 10g Johannes Nielsen 10h
Carl Anthons 10 i Bro Skovlund 10k Harald Hansen 10o Carl Olsen
10e Chr J Rasmussen
11a Johannes Møller 11b Jørgen H Jørgensen 11c Carl Nielsen 11d
11g Rasmus Peter Rasmussen 11f 11m J H Jørgensen 11n Julius
Nielsen 11h Nikolaj Jørgensen 11i Marie Olsen 11k Carl Nielsen
12a Brogaard 12c Andreas Petersen 12f Carl Andersen
13a Brogaard 13b Ejner Christiansen
14a Chr Olsen 14b Folmer Munk 14c Marie Olsen 14d 14f Viggo
Henriksen
15a Ivan Nielsen 15b Folmer Munk
16 Marius Andersen Broholm
17 Rasmus Rasmussen Skovhusgaarden
18 Ore Skovmølle 12b samme
19a Ramus Eriksen 19b Ore Skovmølle
20 Rasmus Eriksen

21 -22 Skovmøllen
23a Arne Jørgensen 23b Niels P Larsen Bro Skov
24a Leonard Carlsen 24b HP Petersen Bro 24c Rasmus Eriksen
25 er Aabakkeskoven Niels Olsens Arvinger
26a Hansine Olsen og Chr Olsen 26b
27a Lovise Jørgensen og H P Petersen 27b
28 Emil Hansen den gamle Smedie
29a Arne Rasmussen Høghs Gaardsplads og Have
30 Harald Hansen Bro Skov 29b Skomagerens Hus
31 Forskolen og Johannes Larsen Fredriksminde gl. Skole
32 Haven til Arne Rasmussen (Jens Zinks Hus)
33 Anna Petersen (Rasmus Sørensens Hus)
34a Ivan Nielsens Eng ved Aabakken 34b Chr Olsen
35 er Engene ved Varbjerg 35a er Chr J Rasmussen
36 er Engene ved Aabakken 36 a er Johannes Møller
36g Rasmus Larsen Aabakken
37a 37b 37 d hører nu til Chr Andkjær 37c til Søren Hassing det er
Engene ved Aabakken
38a den yderste mod Andreas Petersen tilhører Marius Neumann 38b
Ligeledes 38d Peter Hansen 38e Hans Hansen
39a Bro Frihed 39 b Skovfogedhuset

Rosenvoldgården, Brovangen 10

Bro Byes Historie

Byen har været Fæstegods under Kærsgaard undtagen Mtr. 12 og 13, de har vistnok hørt til Gyldensteen hvornaar Gaardene er købt, vides ikke bestemt men 1831 hørte de til Kærsgaard. Min Fødegaard Mtr 7a blev købt 1838 for en Købesum af 1100 Rigsbank Daler Sølv, der var da 40 Tdr Land og 3 Tdr hartkorn og al Byjorden var jo Vandfyldt, der blev ikke dyrket stort mere en halvdelen af Jorden, men Bisseplads hørte til hver Gaard, en Plads hvor der var rammet store Pæl i Jorden, der blev Kørne tøjret om Formiddagen, saa snart Solen kom rigtig frem, og omtrent til Aften, der var jo saa mange Bremsen den Gang, men de forsvandt igjen, da Gaarden blev Ejendom, og der blev drænet, og Vandhullerne blev fyldt, og Jorden Merglet, saa blev der avlet mere en det dobbelte, som før; da Gaardene blev købt, begyndte Udstykningen af Jorden, al Bebyggelse af Marken – er fra den Tid, der var ikke en Bopæl paa Bro Mark, viser det gamle Matrikelskort fra 1844. Gadekjærene, og Pladsen omkring dem, hørte ogsaa til byen, og da der blev drænet blev Pladserne tørre og de blev solgt af Bylauget, en af disse Pladser er Anlægget ved Bystævnet ved den gamle Ask, den var ogsaa solgt, men der var nu ingen Ejer til den, saa vedtog Bymændene at pladsen skulle fyldes op med Jord fra en Vejafgravning og derefter anlægges med Rundkreds af store Sten, til Bymændene at sidde paa ved Bystævner; Resten af Pladsen beplantet med Buske Pladsen indhegnet og Laager for Indgangene. Det nyistandsatte Stævne indviedes ved en Festlighed den 15 juli 1942 Oldermænd J.P.Eriksen bød Velkommen, efter at Byhornet havde været Byen rundt og Folk var bleven samlet omkring Pladsen; Flaget blev hejst af Byens Ældste Karen Marie Nielsen, hvorefter Lærer Jakobsen talte for Flaget og Carl Olsen Holse Skovlund fortalt om Byens Historie og lykønskede Byen med det nye Anlæg, som han haabede vilde blive et Samlingssted for Fremtiden. Ved Fællesspisningen i Chr Olsens Have talte Pastor Fog Nielsen Brenderup om Sammenholdet; saa de kjender hinanden baade i Sorg og Glæde Byens Beboere det er et godt Udslag af det gamle Bondefællesskab. Endvidere blev der valgt en Oldermænd. Chr. Andkjær valgtes for et Aar og det vedtoges

Jens Peter Jensen taler ved genindvielsen af Bystævnet i 1942

at skifte hvert Aar den første Maj, paa Omgang i Byen. Hornet følger Oldermændene; Omkostningerne ved Bystævnet fordeles paa følgende Maade, Gaardene betaler 5 Kr og Husene 2 Kr aarlig, der opkræves af Oldermændene

Laug
Overenskomsterne blev bevaret til 1860; mine Forældre var de sidste der gav Indgangsgilde, saa kom der Folk til Byen der havde sit dem om ude omkring, de vilde ikke være med,

Stuehusene blev jo ogsaa bygget om, og der blev ingen Storstue mere, til dans og Lystighed; saa faldt det hele bort derimod bevarede Bystævnet endnu, til kommunen overtog branddammene og Pilene omkring, før solgte Bymændene Piletoppen og Fiskeretten i Gjadekjærene ved Bystævnet, til den højst bydende, men da skulle Beboerne ogsaa rense Gadekjærene for Dynd, naar de blev tørre.

De unge Folk i Byen, havde i mange Aar deres Gilder omkring i Husene, hvor der var Storstuer, de lejede Stuen til Dans; karlene to Gange og Pigerne en; der blev købt Hvedebrød ved Bageren til Kaffen og til Tider blev der ogsaa lavet Punch i Terriner og drukket af Kaffekopper, men saa blev Forsamlingshusene bygget, saa faldt det bort nu behøver Ungdommen ikke sørge for Lystighed, det skal

Foreningerne nok besørge for at faa deres Penge.

Aar 1937 begyndte de aarlige Udflugter der blev lejet to Lastbiler med Bænke, den første Tur var til Træballehus, Randbøldal, Jellingehøjene, Aaret efter til Assens, Faaborg, Svanninge Bakker, næste Aar til Kolding, Skamlingsbanken, Binderup Bugt, vi var cirka 40 hvert Aar men saa kom Krigen saa Bilerne ikke maatte køre saa maatte vi jo blive hjemme omkring et Aar har vi været i Baaring Skov, og to ved Varbjerg Strand, et Aar ved Peter Poulsen, og et Aar ved Marie Larsen, da var Ungdommen med, der dansede de nogle Timer Aksel og Svend Otto spillede.

Det ser ud til fra gammel Tid at Byen har været den største i Sognet; den gamle Smedie havde sin Glanstid fra 1860, da kom Møllerne fra næsten hele Fyn, og fik lavet deres Mølletøj i Stand, den gamle Smed Jens Nielsen havde flere Svende paa Værkstedet; der var to Esser og

Bro by's ældste kvinde 1942

to Amboldte, samt et stort Drejelad, til de store Mølleaksler, det blev trukket ved Haandkraft med Snoreskiver, der var et stort Svinghjul, for atgjøre det lettere at trække; naar Bønderne skulde have noget lavet blev der en Dag bestemt, hvor Karlen fra Gaarden skulde møde med en madpakke, og han skulde saa bruge Forhammeren, naar de svejsede Sko sammen, eller udsmedede andet jern. Kul og Jern købte manden selv, naar det blev Middag gik baade Karlen og Smeden til Gaarden, for at spise hvorefter de begyndte igjen i

Smedien, og den Dag var der ingen andre der Kunde faa noget ordnet i Smedien som Vederlag fik Smeden leveret Mælk fra alle Gaardene paa en bestemt Dag ligesom Jordmoderen. Mælken det var Morgenmælken blev leveret i Træbøtter der var jo ikke Transportspande den Gang.

Til Skolerne skulde der leveres Hø og Halm og naar Skolerne skulde tækkes leveredes langhalm der blev tilsagt en eller to Vogne som kørte rundt og samlede det sammen og leverede det paa Pladsen. Den gamle Smed Jens Nielsen havde mange Interesser han var dygtig og ivrig Jæger han var med til at bygge Humlehuset til Opbevaring af Humlen indtil den kunde blive solgt det var Gaardenes største Indtægt.

Marken gav jo ikke ret meget Udbytte imod en god Humlehave der kunde give cirka 2000 Kr om Aaret.

Smed Jens Nielsens Søn Niels Jensen blev ikke Grovsmed han lavede Barberknive og Forskærertøj til Steg og andet fint Arbejde han byggede en Mølle paa Rygningen af Huset til at trække Slibestenene den gamle Smed nu Chr Madsen overtog Smedien 1880 fem Aar før Jens Nielsen døde og 12 ar før Niels Jensen. Møllen er taget ned men Værkstedet staar endnu.

Af Ildebrande har der været fire i det sidste Hundrede aar. Brogaard har brændt to Gange første Gang den 13 Maj 1882 Gaarden var da en gammel sammenbygget Gaard med Straatag der indebrændte mange Kreaturer. Ejeren Niels P. hansen led et stort tab Næste Gang var 16 Juni 1941 men da brændte kun Overdelen af Laderne

Fragtmandens brændte 12. Maj 1901 og Chr Andkjærs Lader brændte 1 August. Stuehuset blev reddet. Brandaarsag Lynnedslag

Af senere Brande skal nævnes Bro Strandgaard der ned brændte totalt 10 Nov 1953 kl 4.30 om Morgenen mens Familien sov og først i sidste Øjeblik redede sig ud af de brændende Bygninger. Hele Besætningen og alt Inventar brændte og Ejeren Karl Andersen

led et stort Tab. Branden skyldtes antagelig en Grisevarmer

Den 29Maj 1957 nedbrændte Ejendommen Matr nr 3b paa Bro Mark der ejedes af Harry Jensen. Ilden opstod da Konen om morgenen fyrede op i Komfuret med Avispapir hvorved en Stump brændende Papir røg op gennem Skorstenen og antændte Straataget. Bygningerne blev da flyttet op paa et Stykke Jord, som Harry Jensen ved Hjælp af Statslaan havde indkøbt fra Brogaard.

Juli 1964 nedbrændte Arne Rasmussens Ejendom det meste af Staldlængerne og Overdelen af Stuehuset. Ilden opstod ved Gruokedlen, hvor sønnen var ved at koge Kartoffler

Den 25 Juni 1967 nedbrændte det hyggelige gamle Bindingsværkshus ved Smedegadekæret tilhørende Ejnar Christiansen det hele nedbrændte paa et Øjeblik som følge af et Lynnedslag der blev intet reddet.

Ejner Christiansens hus, Åbakkevej 44

Bro Strandgård før branden

Bro Strandgård efter branden

Bro Strandgård 1953

Ejet af Ely Olivia Kraft Andersen og Karl Andersen

Mandag den 9. november 1953 var det øsende regnvejr. Jeg var gennemblødt, da jeg kom fra skole. Så mit skoletøj blev hængt til tørre over komfuret, så det kunne nå at tørre til jeg skulle i skole næste dag. Men tirsdag den 10. november 1953 kl. 4.30 kom mor og vækkede os og sagde, at vi skulle skynde os ud for gården brændte. Jeg delte værelse med min storebror Jørgen. Vi sov i etageseng, Jørgen i den øverste. Da vi vågnede, brændte det i loftsbjælken i fodenden af Jørgens seng, så vi fik travlt med at komme i tøjet og ud. Men inden vi gik ud smed Jørgen et par gummistøvler ud af vinduet, samt en skuffe med teknobiler og et teknosæt. Det var dog spildt, for da vi kom ud, var der faldet brændende taghalm ned over både gummistøvler og skuffen med teknobilerne. Da vi kom ud var laden og stalden omspændt af flammer, og stuehuset var også ved at være det. Så det var ved at være i sidste øjeblik, at vi kom ud. Far var vågnet ved, at det gav et rabalder, og så kunne han se et orange skær ved vinduet. Da han stod op for at se, hvad det var, så han at stalden og laden brændte. Så det var med at komme op og ud. Han mener at braget skyldtes, at de granstænger, som agerede slyde over porten faldt ned over traktoren. Han skyndte sig hen til naboen Marius Neumann, for at ringe efter brandvæsnet. Vi havde ikke telefon. Der var 150 m til naboen. Imens fik mor os børn ud, Jørgen – Erik(mig) – Henning – Eva og Børge. Eva var ved at blive glemt, for hun havde gemt sig inde i stuen. Mor fortalte senere, at da hun kom ud,, kunne hun høre grisene skreg. Men så faldt halmloftet ned over dem, så blev alt rolig. Da far kom tilbage fra naboen, havde mor sagt papirerne og gasflaskerne. Far løb ind og fik skrivebordet ud først den øverste del med skufferne, dernæst de to skabe. Det næste var terraspladen med gasapparater og gasflaske, det tog han på engang. Til sidst den anden gasflaske, som stod i et andet rum. Mor havde fået Hennings kuffert med hans tøj, som han skulle have med til Bregninge. Vi fik kun det tøj med, som vi stod og gik i, ja Eva og

Børge havde kun deres nattøj på. Vi børn kom hen i hønsehuset, der var trods alt læ. Senere kom Eva og Børge hen til Ester og Marius Neumann.

Da brandvæsnet kom, var hele gården omspændt af flammer, og det hele var oplyst langt omkring. Da dammen var tørlagt, måtte de hente vand fra stranden. Brandvæsnet kunne kun efterslukke, der var intet at redde. Politiet kom også, de skulle finde årsagen til branden. Far, mor og Jørgen var til afhøring op ad formiddagen. Ilden menes at være opstået ved en griselampe. Det var også det, politiets teknikere kom frem til efter nogle dages efterforskning.

Alle køerne og grisene omkom. Køerne lå lige så fint i deres stager. Så man mener, at de er kulilteforgiftet. Der manglede en griseso, så politiet var næsten ved at sige, at far ikke talte sandt. Men så fandt de den oppe mellem køerne, den var hoppet ud af svinestien, Det var et frygtelig syn at se alle de døde dyr ligge der. Efter nogle dage blev de hentet af DAKA til kød- og benmel..

Naboer, handlende og andre borgere på Bro Mark i Bro og Brenderup var flinke. Da de hørte at alt var brændt, kom de med tøj, service og andet nødtørstige ting.

Vi kom til at bo i Frimærkehuset, som man kaldte det, fordi der engang havde boet en frimærkehandler. Som sagt kom vi til at bo hos Kirstine Hansen over for Varbjerg købmanden. Det var et hus med højt til loftet, ca. 3 meter. Vi havde fælles køkken med Kirstine, ellers havde vi hele øverste etage. Dagen efter branden gik med at få fat på de mest nødvendige ting som møbler og tøj.

Repræsentant Nielsen fra Fredericia Motor Comani kom den dag gården brændte, angående en anden traktor. Men far sagde, at det havde han ikke penge til lige nu. Nielsen svarede, at det med pengene kunne de altid komme tilbage til, det var ikke derfor han kom. Det var fordi han kunne se, at far fik brug for traktoren, når han skulle rydde op efter branden. Dagen efter stod der en splinter ny Ferguson 31, og der gik lang tid, inden Nielsen kom og fik ordnet pengesagerne. Det må være det, man kalder service.

Onsdag den 4. januar vågnede vi op om morgenen til, at der stod vand rundt om huset. Det havde stormet kraftig fra nord nordøst hele natten. Grunden huset ligger på går helt ud til strandbredden,

adskilt med en 1,5 m høj cementmur. Kirstine fortalte, at hun næsten ikke havde sovet den nat. Kl. 2.30 havde de første bølger slået over muren. Vandet stod så højt, at vi kun lige kunne bunde med gummistøvler. Den eneste vej væk fra huset, var med gummistøvler og over Karl Hansens Mark.

Når jeg ikke var i skole, var jeg med til at rydde brandtomten. Det skete flere gange i de første uger efter branden, at ilden blussede op i laden, hvor der lå et tykt lag korn, der ikke var tærsket og ej heller brændt. det ulmede gløderne i, og når der kom ilt til, blusede ilden op. Jørgen og jeg slukkede ilden ved at hælde vand på.

Sidst i januar flyttede vi hen i beboelsen på restaurant Varbjerghus, for der var blevet lidt gnidninger med Kirstine Hansen. Hun kunne ikke rigtig tage den uro, vi børn lavede. Far havde truffet Peter Poulsen, som ejede restauranten. Han havde tilbudt far, at vi måtte bo der. Peter Poulsen og hans kone Kirstine var nemlig flyttet hjem på deres ejendom på Varbjergvej. Vi boede på restauranten til 1. juni 1954. Der var en brændeovn, og i den fyrede vi med det gamle egetræsbindingsværk fra gården. Det var ligeså godt som at fyre med kul.

I løbet af vinteren fik vi ryddet op, fældet og ryddet nogle piletræer. Der blev fundet håndværkere, som skulle bygge gården op. Der blev lavet tegninger. Tidlig forår blev der gravet grund til stald og laden. Det var i en bygning. Da grunden var gravet, gik murerne i gang med at støbe grund, derefter gik det slag i slag. Sidst i maj flyttede vi ind på gården. I kværnerummet havde vi køkken. Det ene gulv i laden blev skilt af med forskallingsbrædder, så der havde vi stue og spisekrog, og på høløftet havde vi soveværelse. Da høet skulle i hus, flyttede vi sengene ned i roehuset. Da kornet skulle i hus, var kælderen så langt fremme, at vi kunne flyttede køkken og stue ned i vaskekælderen. Vi sov stadigvæk i roehuset til hen sidst i november, så blev det tiden, at der skulle roer i roehuset. Håndværkerne var nu så langt fremme, at vi kunne flytte ind i stuerne, et værelse og soveværelset.

Jørgen var ikke hjemme længere. Han var karl på Ørbækgård fra 1. maj 1954. Henning var i Bregninge ved vejle. Det kom han en uge efter gården brændte. Henning havde meningitis, da han var 1 år. Det

tog han skade af, på den måde at han ikke kan læse og skrive. Det var derfor han skulle til Bregninge, men de kunne ikke lære ham det. Vi var nu far, mor og 3 børn. Vi 3 børn sov alle på værelset, far og mor havde soveværelset. Maden blev stadigvæk lavet i kælderen. For at komme op i stuen, skulle vi op ad stige. Når vi skulle op og sove, måtte vi op ad en anden stige fra entreen. Det var besværligt, men det gik. Resten af huset blev færdig i løbet af vinteren. Det var dejlig at få sit eget værelse.

Egelundvej 15 den 2.-12.-2011
Erik Kraft Andersen

Bro Strandgård blev revet ned først i november 2002.
Der er nu bygget sommerhuse på al jorden. Det eneste, der tilbage fra min barndom, er dammen og det gamle piletræ. Piletræet stod der, da far købte gården i 1944.

*Strandgårdens dam,
ejendommen i
baggrunden var
Marius Neumann's*

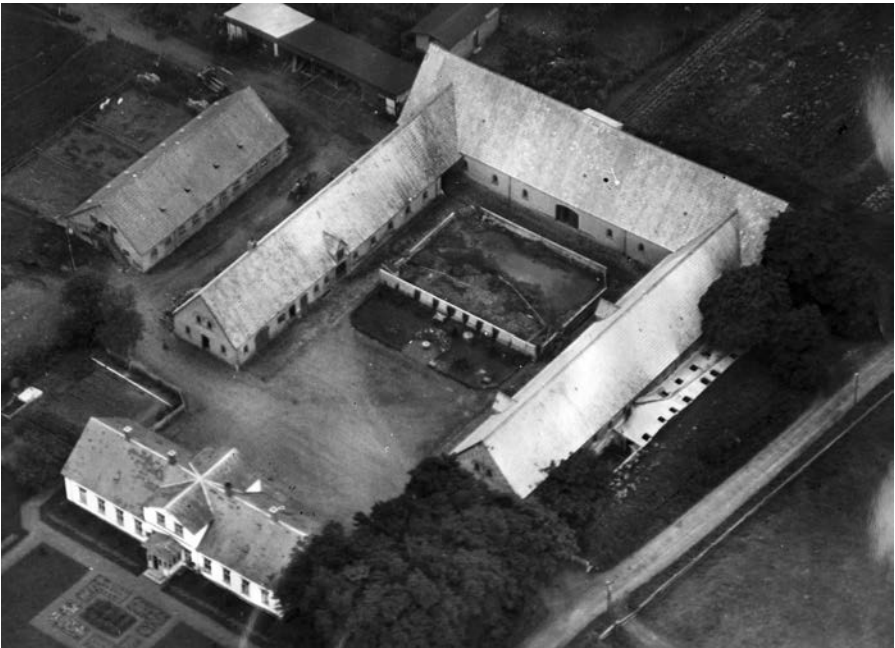

Karl Andersen og Egon Aamand snitter lucerne

Bro Brogård

Barndommen på Brogård i halvtresserne

Erik Peder og jeg (Ingelise) havde en tryk og omsorgsfuld barndom, mor var hjemmegående og far var også hjemme. Pligter havde vi ikke mange af, ung pige var i huset og andre medarbejder. Forvalter Lauridsen havde vi stor respekt for og regler, han boede med familien (Eva og fire børn) i den ene ende af stuehuset. Modsat Anton, han blev ofte mindet om sin store næse. Peter Lasse holdt vores have, den var altid flot med mange blomster og buske. Børn var der mange af i byen, det betød mange legekammerater, så der var altid mange at lege med. Drillerier kunne ikke undgås, dem løste vi dog selv uden indblanding fra voksne.

Brogården

Ingelise, Peder og Erik Andersen

frossen blev der sat en pæl midt på isen, og en stang forbandt en kælk, så fik vi på skift en ordentlig kælketur. En sommer købte far et gedekid til mig, det blev døbt Mette, og fik mælk af en sutteflaske. Mette kom altid, når der blev kaldt, det var ikke populært når den fulgte med ind i stuen.

Lege: Rundbold – Dåsegemme – Krongemme ved frysehuset, jorden er giftig ved by anlægget. Drengene trillede med marmorkugler. Vi hoppede i paradiset. Der blev leget oppe på halmloftet, her blev der bygget huler, lavet ruche bane på den lange slisk ved tærskværket. Pigerne hoppede meget i sjippetov. Alle former for boldspil om sommeren. Når fodermesterhuset i en periode stod tomt, brugte vi børn det til legehuse. Branddammen lå bag gården, om sommeren lavede drengene tømmerflåde og sejlede. Når dammen var

Peder og Ingelise på træmotorcykel lavet af snedker Kristian Jørgensen fra Bro

Når vi børn skulle hygge os fik vi lov til at lave røre æg, Æggeblomme blev slået ud i en kop og rørt med sukker, det var lækkert. Erik syntes det var spild af tid, at rører med hånden, så han konstruerede en hjemmelavet røremaskine

Når dukkerne skulle have fornyet garderoben, besøgte vi Clara sypige i Louisehuset, der syede fine kjoler osv.

Gik cyklen i stykker eller lappes efter en punktering, så trak vi den hen til Peter i bungalowen, her var der også benzintank

Fastelavn, vi var udklædte og gik byen rundt med raslebøssen, og ved de forskellige gårde / huse blev der sunget boller op og boller ned, der faldt lidt småpenge i raslebøssen, da vi kom hjem, blev det ind raslede væltet ud på køkken bordet. Vi skulle se, hvem der havde det største udbytte. Det kunne godt være en konkurrence mellem os søskende.

Julen gjorde vores forældre meget ud af. Det begyndte med at slagte gris, det foregik i vaskehuset. Slagter Olav fra Brenderup kom og ordnede alt det praktiske med udskæring og fremstilling af diverse pølser, det færdige blev pakket ind af mor og den unge pige, og lagt hen i Bro frysehus. Der var også blevet bagt småkager i rigelig mængde, når vores forældre fik en middags lur, var der fri adgang til kagedåserne. Lille juleaftens dag når posten kom, fik han altid frokost, den sidste del af turen kørte far ham rundt i bil, på resten af ruten med de sidste breve.

Op mod jul gik alle på gården i skoven, her fik vi børn lov til at vælge et træ der kunne nå op til loftet, det blev båret hjem (ved sne kørte vi det på en kæl) træet blev anbragt i den store stue. Det var kun de voksne der fik lov til at pynte træet, vi børn, mormor og morfar så først træet når alle lysene var tændt. Mormor og morfar kom fra København et par dage før jul, og blev der julen over. De havde ikke noget imod opvarning og god mad. Juleaften blev der sidst på eftermiddagen, sat et fad med risengrød på loftet til nissen. Der gik ikke lang tid før det var slikket helt rent, til stor undren for os børn.

Høsten blev altid afsluttet med høstgilde, spisningen foregik altid hjemme, derefter drog selskabet til Varbjerghus, hvor der var bal. Sct. Hans holdt vi altid hjemme med bål i haven, og mange gæster.

Fester det var fores forældre gode til, det kunne være ved fødselsdage, barnedåb og jagtmiddage, Karen (lollænderhuset) kogekone var tilsagt, hun kom med tasken, der indeholdt egne knive, det store forklæde, og hvad der ellers skulle anvendes af udstyr, så blev der kokkereret i køkkenet, hendes dreng Ole lå tit på køkkengulvet og legede med biler.

Skolen. Vi kom i Frederiksminde skole (senere Flensted mobiler). Transporten til skole foregik på cykel, der var ikke længere end vi kørte hjem i spisefrikvarteret, og fik varm mad. En vinterdag med meget sne, kom Inga og hendes far i kane med hest foran, og vi børn blev kørt i skole. Erik min bror, var rigtig god til regning, han hjalp kammaraterne med regnestykkerne over i brænde skuret, efter skoletid. Jeg kom senere på realskolen og fik mange veninder.

Bagerste række: ?, Ingelise, Peder, Bent Ove

Forreste række: Lene, Bodil, Jette, Svend, Poul Erik

Fødselsdage blev altid holdt med vores kammerater fra Bro og senere fra Frederiksminde skole, menuen bestod bl.a. af en forret, budding med kirsebær sauce til dessert.

Sommerferien. Der var ofte ferieborn på Brogård, fætre og kusiner fra byen syntes det var spændende at være på landet; når vejret var til fint cyklede vi ud til stranden i Varbjerg.

Biograftur blev der også tid til, det var på Brenderup Gæstgivergård (nu højskole) Det var dem fra Nr. Åby biograf der kom og viste film, der var anbragt stole i den store sal, hvor filmen blev vist på et opstillet lærred. Billetterne kostede en krone.

Jagt, far var jæger og gik meget på jagt, ofte i selskab med andre jægere, hunden var altid med. Jagt middage blev der altid set hen til.

Vi handlede i Bro handelshus (C O Larsen) og senere Gørtz Nielsen) med dagligvarer. Storkøb var hos Jørgen Hansen Brenderup, han leverede varerne. Sko blev købt hos Valdemar Thiel og tøj hos forretningen Grønfeldt (nu for sex objekter) Slagter Olav kom i bil, med friske slagtervare, her foretog mor indkøb til den næste uge.

Fiskemanden Ingvard kom cyklende og leverede fisk til den ugentlige fiskedag. Der var ingen bager i Bro, vi skulle til Åhøjrup bageren. En søndag kunne vi ikke forstå, at der ingen pose stod uden for døren, så fandt vi ud af, at Ole vores hund havde gravet dem ned i haven. Veflinge bageren leverede ugens rugbrød og franskbrød stort ca. en meter, det så vi børn meget hen til, vi var ellers vant til hjemmebag.

Vaskemaskinen: Den blev administreret af smeden, han havde indkøbt maskinen og lejede den ud. Den var efter datiden ret avanceret, med skorsten. Før vask skulle der fyres op for at varme vandet. Hele dagen var afsat til storvask. På vaskedagen bestod middagsmaden altid af grød.

Det var en årlig begivenhed, var når byens ældre på alderdomshjemmet fik en udflugt, her stillede far altid med bilen og nød turen.

Det var en rigtig god barndom, som vi alle 3 vil mindes, og når vi er sammen, kommer der altid mange episoder frem

Indkørsel til Brogården, 1908

Gårdspladsen på Brogården

PEDER

Brogaard Lervarefabrik

No 974

Brenderup F., d.
Telf 23

11-8 1952

Gartner
Frigeser

Odensevej 111
Middelfart

1000 Hⁿ 7. 105,00 Kr.

Brogård Lervarefabrik

I årene 1945 til 1954 blev der i en del af bygningerne fremstillet lervarer, i samme periode var resten af bygningerne forpagtet ud til Frost Jensen, der drev landbruget. Efter anden verdenskrig var der stort behov for lervarer, Der blev fremstillet kopper, fade, kander, skåle og urtepotter i mange størrelser, Urtepotterne blev solgt til gartnerier her på Fyn. Kopper og fade blev solgt i mindre partier til private. Leret blev hentet hos familien på Egebjerg teglværk i Stenstrup, i en Ford A (1,5 t) lastbil. Leret var færdigblandet i form som en mursten, når de kom til Brogård, her blev leret læsset af i et opbevaringsrum for at bevare fugtigheden. Når leret skulle anvendes blev der tilsat yderligere vand, for at opnå den rigtige konsistens, det foregik i en blandemaskine, en snegl transporterede leret i en lang pølse, ca. 5 cm i diameter til en pottepresse der fremstillede en urtepotte ad gangen. Efter udpresning af potterne blev de hejst op på loftet og sat til tørring i ca. 14 dage over ovnen, her var der dejligt varmt. Potterne blev brændt i en ovn, her blev der fyret hver anden time, kul blev hentet på havnen i Odense i lastbilen. Til bestemmelse af temperaturen i ovnen var der tre kegler fremstillet af ler og kalk, når den rigtige temperatur var opnået bøjede keglene. Den samme bil blev også anvendt til at køre de færdige potter ud til gartnerne, vi tre børn kom med på skift, der måtte kun være en ud over føreren.

Forklaring på et spil kort

En soldat gik engang i kirke i København, hvor ham udsøgte sig en plads midt i kirken. Han tog et spil kort frem, og betragtede det med spændt opmærksomhed.

En sergent, der sad i nærheden, befalede ham at stikke kortene i lommen. Men soldaten lod som han ikke forstod ham og betragtede kortene med endnu større opmærksomhed. Da gudstjenesten var til ende, ventede sergenten uden for kirken på soldaten og førte ham til hans chef kaptajnen til hvem han meldte ham.

Kaptajnen bød ham straks at forklare sin opførsel i kirken. Soldaten svarede: ”Jeg har hverken fornærmet Gud eller mennesker med mine kort”. Det nytter ikke sagde kaptajnen. Hvis De vil undgå straf, må De forklare Dem nærmere. Soldaten svarede; Jeg har i min ungdom aldrig lært at læse, og en hver bog ville derfor ikke være til nogen nytte for mig. Jeg har til erstatning anskaffet mig et spil kort.

Når jeg ser et ”es” ved jeg, at der kun er én Gud, som har skabt himmel og jord.

En ”toer” siger mig, at Jesus har en dobbelt natur, en guddommelig og en menneskelig.

En ”treer” siger mig, at der er tre personer i guddommen nemlig Far og Søn og Helligånd.

En ”firer” siger mig, at der er fire evangelister, Mathæus, Markus, Lukas og Johannes.

En ”femmer” betyder Jesus fem vidundere.

En ”sekser” betyder, at der er seks dage til at arbejde i en uge.

En ”syver” siger mig, at den syvende dag skal holdes hellig.

En ”otter” siger, at der var otte mennesker, der blev frelst i Noas Ark efter Syndfloden.

En ”Nier” siger mig, at da Jesus helbredte de ti spedalske, var der ni utaknemmelige.

En ”tier” betyder de ti guds bus, som blev givet til Moses på Sinai Bjerg.

Dernæst tog han klør knægt og lagde ham til side med den bemærkning, at han var ubrugelig. de tre andre knægte forestillede de tre bøddelknægte, som korsfæstede Jesus.

De ”fire damer” forestillede, den ene Jesus moder Jomfru Marie. De tre andre dem som ledsagede hende til Jesus grav påskemorgen.

De ”fire konger” forestillede. Den ene herodes. De tre andre konger fra Østerland, som kom for at lede efter Jesus fra Nazaret.

Der er tolv billeder i et spil kort, lige så mange måneder i et år.

Der er tohalvtres kort i et spil kort lige så mange uger i et år.

Der er fire kulører lige så mange årstider. endvidere betyder ”klør” Jesus kors, ”spar” graven, ”ruder” at der er fire hjørner i en kirke, ”hjerter” at vi skulle gå i kirke med Hjertelig andagt og glæde.

Her har De min forklaring hr. kaptajn. Kaptajnen svarede, du har i nu ikke fortalt noget om klør knægt, og den har dog vist sin betydning lige såvel som de andre. Fortæl mig derfor lidt om ham. Det skal jeg gerne dersom kaptajnen vil fritage mig for straf bagefter. da denne lovede det, sagde soldaten. det betyder Judas som forråbte Jesus og som jeg ligner med sergenten, der meldte mig til kaptajnen.

Sergenten blev fløv og luskede af. Men kaptajnen gav soldaten ti kroner for hans forklaring.

Ovenstående er en redigering af en aflevering fra Kristian Pedersen, Bro Skov

Kristian Jørgensen's Snedkerværksted

Åbakkevej 51, Bro

